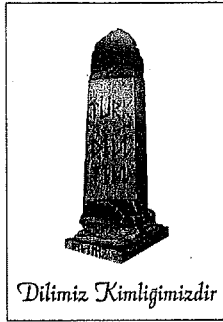

264604

TÜRK DİLİNE GÖNÜL VERENLER

Yabancı Türkologlar

Dilimiz Kimliğimizdir

Editör:
Ahmet BURAN

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	264604
Tas. No:	

Ankara
AKÇAĞ
2017

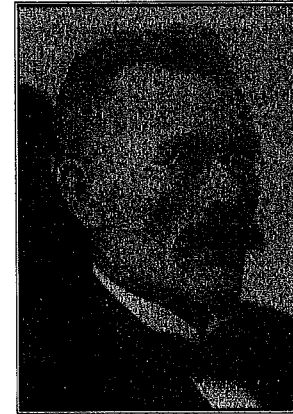
MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

30 Kasım 2018

GUSTAV JOHN RAMSTEDT 170591
(1873-1950)

Paki KÜÇÜKER*

Moğol ve Türk Dilleriyle ilgili çalışmalarıyla tanınmış olan, Altayistiğin kurucusu olarak kabul edilen Finlandiyalı Türkolog Tammissari'de doğdu.¹ Turku'daki liseden mezun olduktan sonra Profesör E. N. Setäl'in rehberliğinde Fin-Ugor Dillerini çalıştığı Helsinki Üniversitesine devam etti. Helsinki Üniversitesinde Grekçe, Latince, İbranice ve Sanskritçe öğrenimi görürken Sanskritçe profesörü Otto Donner in yönlendirmesiyle dikkatini Orta Asya'ya çevirdi. 1898 yılında Mezun olduktan sonra üniversitede kalarak Altay Dilleri sahasında çalışmaya başladı. 1898-1812 yılları arasında Asya'nın Türk ve Moğol bölgelerine yedi ilmi gezi yaparak çeşitli boylar arasında yaşadı. Bir yandan o boyların şive ve lehçelerini öğrenirken bir yandan da dil ve folklor malzemesi topladı. Aynı üniversitede 1906'da doçent ve 1917 de profesör oldu. Altay Dilleri profesörlüğüne getirildiğinde bu alanda unvan alan ilk kişi olarak modern anlamda Altayistiğin kurucusu sayıldı.² Ramstedt ilk olarak Fin-Uğur dilleri üzerinde çalışmış ve Befgtsche-

* Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi, pkucuker@sakarya.edu.tr

¹ N. Poppe, Ölüm İlanı: Gustav John Ramstedt 1873-1950, Harvard Journal of Asiatic Studies, Vol. 14, No. 1/2. (Jun., 1951), pp. 315-322., 22 Ekim 1873—25 Kasım 1950, s. 315.

² Eren, Hasan, G. İ. Ramsted Türk Dili Dergisi, s.175

Türkoloji Haberleri :

G. İ. RAMSTED

HASAN EREN

Moğol ve Türk dillerine ait kıymetli araştırmalarıyla tanınmış olan Profesör Gustav John Ramstedt'in ölümü haberini vermek, bizim için elim bir vazifedir. Yalnız Finlândia'nın değil, bütün cihanın en büyük mongolistlerinden biri olan Ramstedt, uzun ve şerefli hayatının sonuna kadar ilmi faaliyetten geri durmamış, Moğol ve Türk dillerine ait bilgilerimizi sağlam araştırmalarıyla artırmış, derinleştirmiştir.

Ramstedt ilk olarak Fin-Uğur dilleri üzerinde çalışmış ve Bergtscheremische Sprachstudien (Helsinki, 1902) adlı eseriyle bu sahada ciddi bir muvaffakiyet kazanmıştı. Bu eser, onun büyük bir âlim olacağını anlatmıştı. Hakikaten, Ramstedt mongolistik ve türkoloji sahaslarında büyük bir kabiliyet göstermiş, vücuda getirdiği eserlerle geniş bir şöhret kazanmıştır.

Kalmückische Sprachproben (Helsinki, 1909—1919) adlı eseriyle Ramstedt Moğol diyalektolojisi sahasında derin bir boşluğu doldurmuştur. Onun Moğol diyalektolojisi bakımından en büyük ve en kıymetli eseri, Kalmık lûgati'dir (Kalmückisches Wörterbuch. Helsinki, 1935). Modern fonetik ilminin bütün inceliklerine vâkıf olan büyük âlimin bu eseri, fonetik bakımından gayet mükemmel surette tesbit edilmiş olduğu gibi, etimolojik ve komparatif mahiyette bir eser olduğundan, Altay dilleriyle uğraşanlar için daima el altında bulundurulması icabeden bir kitaptır. Afganistan Moğollarına ait ufak araştırması (Mogholica. Beiträge zur Kenntnis der Moghol—Sprache in Afghanistan. 1905), bu saha hakkında elimizde bulunan biricik ciddi eserdir.

Ramstedt, yalnız diyalektoloji malzemesi toplamakla kalmamış, daha derinleşerek, mukayeseli araştırmalar da yapmıştır. Moğol yazı dili ile Urga lehçesi hakkındaki mühim eseri (Das Schriftmongolische und die Urganundart. 1903), Moğol filolojisi için büyük bir kazançtır. Bunun gibi, Khalkha lehçesine ait araştırması (Über die Konjugation des Khalkha-mongolischen. 1903) da mühimdir. Sonra Zur Verbstammbildungslehre der mongolisch-türkischen Sprachen (1912) adlı eseri de Türk dili ile uğraşanlar için çok dikkate lâyıktır. Bundan başka, Zur Frage nach der Stellung des Tschuwassischen (1922) adlı yazısı da Türk dili tarihi bakımından gayet mühimdir. Ramstedt, bu güzel monografisinde, eskiden beri sürüklenip gelen birçok yanlışları düzeltmiştir. Bunun gibi, Keleti Szemle

Wörter handeln. Wie RÄSÄNEN bemerkt hat, würde die vorauszusetzende ural-altaische Ursprache jedenfalls ungemein viel weiter zurück in der Zeit liegen müssen als alle eventuellen altaisch-chinesischen Berührungen. Die Ergebnisse der neolithischen Archäologie der Sowjet-Union müssen eingehend bewertet werden, bevor man sich an Vermutungen betreffs der »Urheimat« der ural-altaischen »Urvölker« wagt.

Es scheint, dass lexikalische Übereinstimmungen nicht durch die Methoden der Wahrscheinlichkeitsrechnung kontrolliert werden können.

4. *Syntaktische Übereinstimmungen.* — Syntaktische Übereinstimmungen sind für die Behandlung der ural-altaischen Sprachverwandtschaft von FOKOS-FUCHS verwertet worden. Syntaktische Konstruktionen können bekanntlich entlehnt werden (»calques«). Wie FOKOS-FUCHS betont, ist die Beweiskraft einer einzelnen Übereinstimmung zwar klein, wächst aber mit der Anzahl der Übereinstimmungen, während die Wahrscheinlichkeit eines Zufalls (der hier auch die Entlehnung einschliesst) abnimmt. Er zitiert (S. 120) die von KLEMM dargestellten 14 ungarisch-finnougrischen, die von RAVILA dargestellten 9 uralischen und von RAMSTEDT 17 altaischen syntaktischen Charakteristika, denen entsprechend er für das Ural-Altäische 13 (in der Tabelle S. 122 insgesamt 25) Übereinstimmungen syntaktischer Eigenheiten in Betracht zieht.

5. *Zusammenfassung.* — Die Verwandtschaft der idg. Sprachen konnte leicht entdeckt und bewiesen werden, weil von so vielen Sprachen sehr altes Material zur Verfügung stand, dessen offenbare Übereinstimmung recht wenig Raum für Zweifel liess. Um ein Modell der Sprachverwandtschaft auf synchronischem Niveau zu gewinnen, hat COLLINDER untersucht, was von der idg. Urverwandtschaft in heutigen Sprachen noch festgestellt werden kann. (Hat das Uralische Verwandte 114-117). Bei einem Vergleich des heutigen Schwedischen mit dem Neugriechischen ergaben sich etwa 60 annehmbare Wortvergleiche (unter ihnen schon so schwere wie *ifjuwól*: *perisi* 'im vorigen Jahr'), während etwa gleich viele »wegen der Unähnlichkeit im Lautstand oder in der Bedeutung kaum ins Feld geführt werden könnten«. Für 6 Konsonanten konnten regelmässige Entsprechungen festgestellt werden, während die anderen Konsonantensprechungen unregelmässig und die Vokalentsprechungen »unentwirrbar« sind. Vergleichspunkte für 7 Zahlwörter sind vorhanden, dagegen aber nur für höchst 2 Pronominalformen (*māj*: *eme* 'mich', *dā(t)*: *to* 'das'). Verglichen mit diesen Ergebnissen, die eine sichere und allgemein anerkannte Verwandtschaft widerspiegeln, muss man die für die ural-altaische Sprachverwandtschaft bisher vorgelegte Evidenz als viel beweiskräftiger betrachten.

G. J. RAMSTEDT AND ALTAIC LINGUISTICS

by
PENTTI AALTO
Helsinki

101 EKIM 1991

The genetic affinity of the languages now called Finno-Ugric was originally proposed on the basis of very superficial observations. On similar grounds, Johannes Schefferus (1621-79) in his work *Laponia* (1673) tried to connect the Finnish and Lapp languages with the then very little known Samoyed. The Berlin professor Wilhelm Schott (1802-89) studied the languages called Altaic and regarded them as relatives of the Finno-Ugric languages. At that time the results of the Finno-Ugric studies by the Hungarian scholar Sámuel Gyarmathi (1751-1830) represented a really advanced achievement in their method, which relied on grammatical comparisons for instance. The Danish philologist Rasmus Rask (1787-1832), who actually detected the principle of the laws of historical phonetic developments, combined a great number of languages of the Old World in a large linguistic family.

The comparative method of Franz Bopp (1791-1867), the founder of Indo-European comparative linguistics, was well known in Finland when M. A. Castrén (1813-1852) published his first dissertation in 1839. A younger contemporary of the latter, Herman Kellgren (1822-1856), studied Sanskrit in Germany, and in 1846 presented a paper "On the Formation of the Plural in the Altaic languages" before a congress of German philologists in Iena.¹

M. A. Castrén was also interested in the possible relationship of the Finnish language with Turkic, Mongolian, and Tungus, but considered actual knowledge of all of them insufficient: "Up to now we have not even known the character and the laws governing the Finnish family of languages: how would it be reasonable to compare

¹ This lecture was published in the *Jahresbericht* der DMG 1846 and in an enlarged draft separately under the title *Die Grundzüge der Finnischen Sprache mit besonderer Rücksicht auf den Ural-Altäischen Sprachstamm* (Berlin 1847).

Studia Orientalia, 59, s. 227

1987 (Helsinki)

makale; 227-259 arası.

D.377